

Rajavartiolaitos
Ylitarkastaja Outi Leinonen

28.9.2021

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Rajavartiolaitosta kuultavaksi sekä Rajavartiolaitoksen kirjallista lausuntoa hallituksen esityksestä 131/2021 vp eduskunnalle laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta.

Rajavartiolaitoksen esikunnalla ei ole lausuttavaa hallituksen esitykseen siltä osin kuin se koskee koronatodistuksen kansallista käyttöä. Esityksessä ehdotetaan lisäksi tartuntatautilain väliaikaisesti voimassa olevien säännösten voimassaolon jatkamista sekä muutosta virka-avun toimivaltuuksiin Tullin osalta. Määräaikaisten säännösten sisältöön ei ehdotuksen mukaan tehtäisi merkittäviä muutoksia.

Rajavartiolaitoksen esikunta pitää perusteltuna määräaikaisten tartuntatautilain 16 a – g pykälien voimassaolon jatkamista ulkomaista alkuperää olevien covid-19-tartuntojen Suomeen leviämisen estämiseksi. Rajavartiolaitoksen esikunta pitää myös Tullille esitettyjä virka-avun toimivaltuuksia tarpeellisina ja kannatettavina.

Koronatodistus maahan saavuttaessa

Esityksessä muutettaisiin voimassa olevan 16 c § 2 momentin asetuksenantovaltuutta siten, että velvollisuus esittää todistus ja osallistua testiin ei koskisi henkilöä, joka olisi viimeisen 14 vuorokauden aikana ennen Suomeen saapumistaan oleskellut vain sellaisessa maassa tai sellaisella alueella, jossa covid-19-taudin ilmaantuvuus tai muuntuksen viruksen yleisyys ei aiheuttaisi erityistä epidemian riskiä. Voimassa olevan säännöksen mukaan todistusta ja testiä ei edellytetä henkilöltä, joka saapuu mainitulta alueelta, minkä on tulkittu tarkoittavan välitöntä saapumista vähäisen riskin alueelta.

Valtioneuvosto muutti jo 1.9.2021 voimaan tullessa asetuksessaan 804/2021 asetuksen 1 §:n sanamuotoa siten, että ”joka saapuu Suomeen seuraavasta maasta tai seuraavalta alueelta” muutettiin muotoon ”jonka lähtömaa tai -alue ennen Suomeen saapumista on”.

Rajavartiolaitoksen esikunta pitää perusteltuna sitä, että asiasta säädetään lain tasalla eikä pelkästään valtioneuvoston asetuksella. Säännöksen perustelut eivät kuitenkaan

anna selvyttää lähtömaan tulkintaan kaikissa tilanteissa, vaikka oleskelulle määritetään 14 vuorokauden aikaraja. Kauttakulku jää perusteluissa jossain määrin epäselväksi.

Esitetty muutos maahan saapumisen ja lähtömaan osalta vaikuttaa keskeisesti siihen, keneltä todistusta edellytetään ja miten tarkastaminen tapahtuu. Muutos tarkoittaa, että kaikki liikenne, joka saapuu vähäisen riskin alueilta, olisi tarkastettava sen varalta, että henkilö on ennen vähäisen riskin alueelta saapumistaan edeltävän kahden viikon aikana oleskellut korkeamman riskin alueella, mikä aiheuttaa tartunnan riskin. Tällöin resurssien säästämiseksi tarkoitettu tarkastusten kohdistaminen vain riskialttiiseen liikenteeseen ei toteudu, koska tarkastamista olisi kohdistettava kaikkeen liikenteeseen.

Hallituksen esityksessä (s. 13) todetaan, että kunnilla on ollut haasteita erityisesti todistusten tarkastamiseen liittyvän henkilöresurssin saatavuudessa ja toimintaan on hyödynnetty myös Rajavartiolaitoksen virka-apua. Lisäksi (s.28) todetaan, että osa kunnista arvioi, etteivät ne matkustajamäärien kasvaessa tai tilanteen pitkittyessä pysty huolehtimaan tartuntatautilain 16 a – g §:n edellyttämistä toimenpiteistä siitä huolimatta, että nyt käytössä olevia digitaalisia menetelmiä hyödynnettäisiin tai tarkastettaisiin matkustajia vain pistokokein.

Rajavartiolaitoksen esikunta ilmaisee huolensa viranomaisresurssien riittävydestä, erityisesti kun tarkastustoimintaa tulisi esitetyn sääntelyn mukaan kohdistaa kaikkeen liikenteeseen. On mahdollista, että kuntien ahdinko heijastuu Rajavartiolaitokselle osoitettaviin virka-apupyyntöihin.

Rajavartiolaitoksen kyky antaa virka-apua saattaa kuitenkin heikentyä ulkorajaliikenteen lisääntyessä. Rajavartiolaitoksen esikunta esittää tämän vuoksi edelleen tarkastusprosessien sähköistämistä ja painopisteen siirtämistä testauksessa rajalta terveyskeskuksiin tai erillisiin testauspisteisiin.

Rajavartiolaitoksen esikunta toteaa lisäksi, että esityksessä ei ole kuvattu, miten sähköisen maahantuloilmoituksen käyttöönottoa koskeva selvittely on edennyt hallituksen esityksen 105/2021 vp antamisen jälkeen.

Liikenteenharjoittajien asemasta

Kappaleessa *Matkustamiseen liittyvät testaus- ja karanteenitoimet Euroopassa* ei tuoda ilmi sitä, että muissa EU-maissa koronatodistuksen tarkastamisesta maahan saavuttaessa vastaa liikenteenharjoittaja. Rajavartiolaitoksen ja sisäministeriön useita kertoja esiin tuomaa liikenteenharjoittajien osallistamista tarkastusprosessiin ei ole valmisteluvaiheessa tarkasteltu eikä tuotu hallituksen esityksessä esiin edes mainintana.

Tällä hetkellä voimassa oleva tartuntatautilain 16 a §:n mukaan viranomainen voi sopia todistusten tarkastamiseen liittyvien tehtävien siirtämisestä muun kuin viranomaisen hoidettavaksi. Tehtävää voi siis hoitaa muukin kuin viranomainen.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 32/2020 vp (HE 137/2020 vp) todettiin, että liikenteenharjoittajille ehdotetun velvoitteen osalta sääntely ei täyttänyt perustuslakivaliokunnan käytännössä edellytettyjä siirron sääntelyn täsmällisyyden ja virkavastuun sääntelyn vaatimuksia, eikä hallituksen esityksessä oltu perusteltu riittävästi siirron tarkoituksenmukaisuutta. Yleisellä tasolla perustuslakivaliokunta lausui, että ehdotus oli vielä niin keskeneräinen ja siihen sisältyi perusoikeusnäkökulmasta sellaisia puutteita, ettei se tarjonnut perustaa asian käsittelylle eduskunnassa.

Perustuslakivaliokunta ei lausunut, että liikenteenharjoittajalle ei voida asettaa velvoitteita koronatodistuksen tarkastamisessa. Rajavartiolaitoksen esikunta katsoo, että tätä vaihtoehtoa ei ole hallituksen esityksen 137/2020 vp jälkeen varsinaisesti tarkasteltu, eikä perusteltu, miksi vaihtoehto ei ole harkittavissa.

Virka-avusta

Rajavartiolaitoksen osalta virka-apua koskevaan sääntelyyn ei esitetä muutoksia. Rajavartiolaitoksen esikunta tukee esitettyä muutosta Tullin toimivaltuuksien osalta hallituksen esityksessä esitetyn perustein.